

1891

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՀԱՆՈՒՍԱՐԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԹ

ՕԳՈՍՏՈՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐԱՄՔ

ՓԱՐԻԶՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

(Shu j'ez 109)

ԱՐԴԻՍԱՐԻՍ

ԱՏՄԱԳՐԱՅ քով անծանօթ այս թագաւոր, ծանօթացած է մեզ իր անունը կրող դրամներով: Իր արքունի կիսապատկերը՝ Բսերքսեայ դէմքը կրող դրամոց վրայ եղածներուն շատ նմանութիւն ունի, որով կրնանք հետեցընել թէ Արդիսարիս ալ նոյն երկրին վրայ թագաւորած է, այսինքն Արշամուշատի. և հաւանականաբար Բսերքսեայ հայրն եղած է քան որդին, ինչպէս քիչ ետքը պիտի տեսնենք: Բսերքսէս թագաւորեց յամի 170 յառաջ քան զհասարակաց թուականութիւն: Արդիսարիսի թագաւորութեան միջոցն ալ կրնայ սահմանուիլ 200 տարի յառաջ քան զԲրիստոս. որով ժամանակագրաբար այս իշխանը չի կրնար Բսերքսեայ որդին ըլլալ և հիմնարկող Արշամուշատ քաղաքի:

Արդիսարիսի դրամոց վրայի արծիւը կ'երևնայ ի շարս Սելեւկեանց՝ Աքէոսի թագաւորութեան ժամանակէն ի վեր, յամի 98 (214 յառաջ քան զԲր.): Նկատմամբ ձիագլուխ դրոշմին՝ մէջ բերենք Ստրաբոնի հատուած մը¹, յորում կը պատմէ թէ նախարարք Հայոց իբրու տարեկան հարկ կու տային թագաւորին Պարսից քսան հազար քու.

1. Ստրաբոն, 454. ըստ տպ. Տիտոյի:

աակ: Բիշ ետքը պիտի տեսնենք թէ Անտիոքոս Դ-ն հետ զրուած գաշ-
նադրութեամբ մը, Բսերքսէս արքայ Արշամուշատի՝ ընծայեց թագա-
ւորին Ասորւոյ հազարական երիվար և ջորի¹: Արշակունի դը-
րամոց վրայի ձիագլուխ դրոշմը կը գտնուի մեծին Միհրդատայ թա-
գաւորութեան ժամանակէն (174 ց 146 նախ քան զԲր.):

ՔՍԵՐՔՍԷՍ, (յամի 154 Սելեւկ. 170 նախ քան զԲր.)

Բսերքսէս անունով հայոց թագաւոր մը յիշատակուած կը գըտ-
նենք Պողիբիոս պատմագրի հետեւեալ հատուածին մէջ. «Երբ Անտիո-
քոս կը պատրաստուէր պաշարել զԱրշամուշատ, որ Եփրատայ ու Տի-
գրիսի մէջ կառուցած քաղաք մ'է ի Գեղասնովիտ կոչեցեալ վայրի, հոն
իշխող թագաւորն Բսերքսէս՝ մէկէն փախաւ. բայց յետոյ մտածելով որ
եթէ մայրաքաղաքն թշնամոյն ձեռքն իյնայ, դիւրաւ պիտի յաջողի
նաւ բովանդակ երկրին տիրապետել, որոշեց պատգամաւոր զրկել առ
թագաւորն Ասորւոց, ու հետը տեսակցութիւն մը առաջարկել: Ան-
տիոքոսի կուսակիցք խորհուրդ տուին իրեն Բսերքսեսի անձին վրայ
ապահով ըլլալ՝ և իր գերդաստանին մէջ մոցընել Արշամուշատի իշ-
խանութիւնը, տալով զայն Միհրդատայ՝ իր քրոջը անհարազատ որ-
դւոյն: Անտիոքոս մտիկ չընելով այս խորհրդին, լաւագոյն սեպեց խա-
ղաղութեան դաշն դնել ընդ Բսերքսեսայ. իր ներկայութեան բերել
տուաւ զինքը, յանձնեց զմեծ մասն այն հարկաց զոր երիտասարդ
իշխանին հայրը չէր ուզած հատուցանել, ու վրան տուրք դնելով ի-
րեք հարիւր տաղանդաց, հազարական երիվարաց և ջորեաց իրենց
կազմուածքով, Անտիոքիդիս քոյրն ալ տուաւ կնութեան՝ թագաւորա-
կան գործերը կարգի դնելէն ետքը: Այս դէպքին մէջ Անտիոքոսի
ցոյց տուած մեծանձնութիւնը ու առատամտութիւն՝ իրեն ձգեցին
այն կողմերու ժողովրդոց վստահութիւնն ու սէրը²»:

Պողիբիոսի այս պատմութենէն յայտնի կ'ըլլայ որ Բսերքսէս թա-
գաւոր էր Եփրատայ այն մասին որոյ զլիսաւոր քաղաքն էր Արշամու-
շատ. Արգիսարիս՝ որոյ անուամբ գտնուած վերտառութիւնք՝ իր հայ-
րը կամ որդին նկատել կու տան մեզ, հաւանականաբար հայրն էր.
և անշուշտ ինքն՝ որ չէր ուզած վճարել այն հարկն, և ապա երիտա-
սարդ թագաւորն՝ որդին և յաջորդ, բռնադատեցաւ հատուցանել: Եւ
յիրաւի, Բսերքսէս յանձնուեցաւ բոլորովին ի մեծանձնութիւն Ա-
սորւոց թագաւորին, որ թէպէտ ծանր տուրք մը դրաւ վրան,
բայց միանգամայն զքոյր իւր զԱնտիոքիդիս տուաւ նմա կնութեան,
որ արդէն մայր էր Միհրդատ անունով զաւկի մը:

1. Պողիբիոս Համարոտոքիոնք, Ը. 25.

2. Պողիբիոս, անդ. Ը. 25. — Յովհաննէս Անտիոքայ, 53. Պլատ. ի Zeitschrift für Numismatik. Հատ. Է. 33.

Բայց յորժամ ժամանակի կը կատարէին այս ամենայն դէպք, և զոր Անտիոքոս Ասորւոյ կ'ուզէն ականարկել բանք պատմութեան Պողիբիոսի: Մեծ կարևորութիւն ունեցող պատմական խնդիր մ'է այս, ի դասակարգութիւն Հայաստանի և կոմագենաց զրամոց, և զոր հարկ է լուծել յառաջ քան զամենայն: Ոմանք կը համարին զԱնտիոքոս Գ զՄեծն, և այս կարծեաց ի հաստատութիւն՝ Ոթթոյ Պլաու հանճարիմաստ գրութիւններ ալ հրատարակած է¹: Իսկ այլք՝ կ'ենթադրեն թէ Անտիոքոս Դ Եպիփանն (Երեւեալն) ըլլայ²:

Պլաու՝ Ստեփանոսի բիւզանդացոյ հատուած մը մէջ կը բերէ³ յորմէ կ'ենթադրուի թէ Անտիոքոս Գ Մեծն՝ Անտիոքիդիս անունով քոյր մը ունեցած ըլլայ: Բայց կը վրիպին ի թականաբար, ուր հին բնագիրք միայն մէկ Անտիոքիդիս մը կը յիշատակեն, որ Անտիոքոս Դ Եպիփաննի թէ քոյրն էր և թէ հարճը. և այս վերջնոյս համար է Պողիբիոսի խօսքը: Այս կարծեաց հաստատութիւնը կը գտնենք Երկրորդ Մակաբայեցւոց մէջ տեղ մը⁴, և որ անշուշտ վրիպած է յաջաց Պլաուի, թէ Քրիստոսէ 174 տարի յառաջ Տարսոնի և Մալլովի բնակիչք ապստամբեցան, որովհետեւ Անտիոքոս Դ զիրենք տուեր էր իր Անտիոքիդիս հարճին: Սուրբ Գրոց գործածած հարճի քաղաւորին (*παλλακή τῶν βασιλέως*) բացատրութիւնը՝ նշանակելով զԱնտիոքիդիս՝ մերձեցընելով անհարազատ որդի բառին, զոր կու տայ Պողիբիոս՝ թագաւորին քրոջը Անտիոքիդեայ որդւոյն Միհրդատայ, թոյլ տայ մեզ հետեցընել թէ երկու նշանակեալ հատուածք կը վերաբերին մի և նոյն Անտիոքիդեայ, որ ինչպէս ըսինք՝ Անտիոքոս Դ Եպիփաննի թէ քոյրն էր և թէ հարճ: Թագաւորը, վրայ կը բերէ Մակաբայեցւոց գիրքը, փութաց երթալ պատերազմաւ ընդդէմ կիլիկիացւոց ապստամբելոց, իր գործոց վերակացութիւնը յանձնելով Անդրոնիկոսի՝ միոյ ի սիրելեացն: Մեզի յայտնի կ'երևնայ թէ Տարսոնացւոց և Մալլովացւոց այս ապստամբութիւնը՝ ուղղակի առնչութիւն մը ունենայ կիլիկիոյ սահմանակից փոքուն Հայոց մէջ ընդդէմ Բսերքսեայ տրուած պատերազմին: Եւ յիշուի, թագաւորը կ'ուզէ տալ կառավարական տեսչութիւն ու եկամուտ մը իր Անտիոքիդէս քրոջը, և զոր վերջապէս Հայոց Բսերքսէս թագաւորին որդւոյն Միհրդատայ կնութեան տուաւ: Անտիոքոս Դ Եպիփաննի արշաւանքն ի Հայաստան կը յիշատակուին առ Դիոդորի, որ կ'աւանդէ թէ Ասորւոց թագաւորը հպատակեցոյց Հայաստանի ուրիշ թագաւոր մը՝ զԱրտաշիաս⁵:

1. Numism. Zeitschrift վեննայի. Հատ. 103 և ի Zeitschrift für Numismatik Հատ. 12 (1880) 53.

2. Վիսկոնտի, Պատկերագր. յունական Հատ. Բ. 249, — Վ. Լանկուա, Դրամագիտութիւն հնոյն Հայաստանի, 15.

3. Եւստաթիոս. — Zeitschrift für Numismatik, Հատ. Ը. 34.

4. Բ. Մակաբ. Գ. 30 և 31.

5. Դիոդոր Սիկիլիացի, ի Հատընտիրս յոյն պատմ. առ Միւլլերի, Հատ Բ.

Դիպաց այս կապակցութիւն՝ այնչափ տրամաբան և խիստ է որ երկրայութեան տեղի պիտի չթողուր, եթէ կապադովկիոյ թագաւորաց պատմութեան մէջ ուրիշ պարագայ մը առջնիւ չելլեր նախ ընթաց ենթադրութեան գրեթէ հակառակամարտ։ Դիտորոս կը պատմէ՝ թէ Արիարաթ Դ Եւսեբիոս, թագաւոր կապադովկիոյ (220 — 163), հարսնացոյց ի 192 զԱնտիոքիդիս, զգուտոր մեծին Անտիոքոսի Գ. այս ինքն զքոյր Անտիոքոսի Գ. և կը յաւելու թէ Անտիոքիդիս երկար ատեն անդաւակ մնալով, թագաւորին որդեգրել տուաւ երկու ենթադրեալ որդիք՝ զԱրիարաթ և զՌոփեոն. յետոյ Միհրդատ անունով զաւկի մը և երկու դստերաց մայր ըլլալով, իր ամէն ազդեցութիւնը բանեցուց՝ արքունի գահուն յաջորդութիւնը ապահովելու Միհրդատայ՝ ի մնաս կարծեցեալ երկու միւս որդւոց։ Անտիոքիդիս յաջողեցաւ ի հնարագիտութեանն, և Միհրդատ՝ արքունի գահն ելլելով Արիարաթ կոչուեցաւ և է Արիարաթ Ե Եւսեբիոս փիլոսոփա տուր որ թագաւորեց ի կապադովկիա յամս 163 — 130, Բաց ի ենթադրելէն թէ Անտիոքոս Գ երկու քոյր ունեցած ըլլայ մի և նոյն Անտիոքիդիս անուամբ, և երկուքն ալ Միհրդատ անունով մէկ մէկ որդիք, որ մեզի բոլորովին անհաւանական կ'երևնայ, հարկաւորապէս պէտք է ուղղադրել և կարգաւորել մեր վերագոյն յառաջ բերած երկու իրարու հակառակ վկայութիւնները։

Որ և իցէ կերպով, եթէ ընդունինք թէ Քսերքսէս իրեն հարսնացուցած ըլլայ Անտիոքոս Դ քոյրը, պիտի բռնադատուինք ըսել թէ Անտիոքիդիս անունով իրեք կանայք եղած ըլլան. առաջինն՝ Անտիոքոս Դ քոյր՝ և մայր Միհրդատայ. երկրորդը՝ Անտիոքոս Դ քոյր և մայր ուրիշ Միհրդատայ (Արիարաթայ Ե). և երրորդն՝ Անտիոքիդիս՝ հարձ Անտիոքոսի Գ, զոր կը յիշեն Մակարայեցւոց գիրք։ Այսպիսի ենթադրութիւն՝ ամենեւին հաւանականութիւն չունի. և լաւագոյն է մէկ Անտիոքիդիս մը միայն դնել քոյր և միանգամայն հարձ Անտիոքոսի Գ. և այս իշխանուհւոյն և իր Միհրդատ որդւոյն խաղացած դերը ի Հայաստան և ի կապադովկիա՝ յայտնի է ի պատմութեաննէ Սելեւկեանց։ Մեր առաջ բերած դիպաց համաձայն՝ Քսերքսէսի թագաւորութիւնը կ'իյնայ յամս 170 նախքան զհասարակաց թուականութիւն. իսկ Ստրաբոն ըսան տարի յառաջ կը դնէ (190). յետ պարտութեան Անտիոքոսի Գ ի Մագնիսիա և ապստամբութեան Զարիադրեայ նախարարի Ծովագ։ Արդի քննաբանք՝ որ Քսերքսէսի թագաւորելը 200 թուականին կը դնեն, կը բռնադատին ընդունիլ թէ նոյն թուականէն բիշ ետքը՝ Զարիադրէս յաջորդած ըլլայ Քսերքսէսայ, ոչ թագաւորի այլ սոսկ նախարարի անուամբ, Բայց եթէ մէկն համեմատէ Արգիստարիսի և Քսերքսէսայ զրամները ընդ զրամոց

Զարիադրեայ և Մորիլիւիկեայ, յայտնապէս առջի նայուածքովն ալ պիտի տեսնէ թէ իրարմէ բացարձակապէս տարբեր դրամք են, և չեն կրնար պատկանիլ ոչ մի և նոյն հարստութեան և ոչ մի և նոյն երկրի: Եւ հարկ չէ դեղեկիւ ուր ֆսերքսէս՝ կամ մանաւանդ իր հայրը Արշամուշատի թագաւոր է. և Զարիադրէս թագաւոր կը հռչակուի Ծովաց մնացած մասին և Փոքուն Հայոց. և իր դրամոց կապագովկեան դրոշմը հաւատարմութիւն է մեր խօսքին: Նկատել արժան է և զայն որ առ Պողիբիոսի՝ ֆսերքսէս չի կոչուիր թագաւոր Ծովաց, այլ լոկ Արշամուշատայ. կամ՝ թէ ըսել Ծովեան այն գաւառին որոյ մայրաքաղաք էր Արշամուշատ, որովհետեւ կրկին Ծովք կային, Մեծն և Փոքր¹. որով արգելք մը չիմնար զֆսերքսէս Արշամուշատայ թագաւոր համարելու, մինչ Զարիադրէս թագաւոր է Մեծ Ծովաց և միոյ մասին փոքուն Հայոց: Ուրիշ կողմանէ ալ, հաւանականաբար Աբդիսարիս և ֆսերքսէս՝ վստահք ի կուսակցութիւն Զարիադրեայ, մերժեցին զհատուցումն հարկին առ թագաւորն Ասորոց. և անոր հետեանք՝ Անտիոքոս Գ-ն արշաւանք, որ զարկաւ միայն զֆսերքսէս և զԱրտաշիաս, առանց իշխելու անհանգիստ ընել զԶարիադրէս՝ որոյ ապստամբութեանն թեւակից և օգնական էին Հռովմայեցիք՝ ըստ Ստրաբոնի: Անտիոքոս Գ-ն մեկնելէն ետքը, Զարիադրէս կործանեց գլորեց զֆսերքսէս՝ որ Ասորոց թագաւորին հարկատու եղեր էր և կին առած զքոյր նորա զԱնտիոքիդիս:

Ֆսերքսեսի անուամբ առ մեզ հասած դրոշմից վրայնոր ըսելիք մը չունինք. Յաղթութիւն՝ պսակ դնելով թագաւորին անուանը, որ յաճախեալ երկրորդ երես մ'է (revers) սելեւկեան, արշակունի և փոքուն Ասիոյ հարստութեանց դրամոց: Բաց ի NK և HΔ տառիւք բաղկացած մենագրութեանց (monogrammes) որ այս դրամոց երկրորդ երեսին վրայ կը նկատուի, Վ. Լանկլուա ուրիշ օրինակաց վրայ կը գտնէ Z և H տառերը², և համակարծիք է ընդ Վիսկոնտեայ³ թէ իր թագաւորութեան վեցերորդ և ութերորդ տարիները կը ցուցնեն: Այս կարծիք հաւանականութիւն մը չունի. և այնչափ աւելի, որչափ ենթադրեալ H տառը՝ շատ հաւանականաբար մեր (փարիզու) թանգարանին մէջ գտնուածին HΔ մենագիրն է:

ԶԱՐԻԱԴՐԷՍ

Ինչպէս տեսանք յառաջ, Ստրաբոն կ'աւանդէ թէ պարտութեամբ Անտիոքոսի Գ. ի Մազնիսիա յամի 190 նախ քան զհասարակաց

1. Վ. Լանկլուա, ի Հատուածս յոյն պատմագրաց, տպ. Տիտոյի. Հատ. Ե. 50:

2. Վ. Լանկլուա, անդ:

3. Վիսկոնտի, Պատկերագր. յունական, Հատ. Բ. 252:

Թուական, Հայաստանի նախարարաց մէջ երկու հզօրագոյնք՝ Զարիադրէս և Արտաշիաս ապստամբեցան, ու թագաւորի անունը սեպհականելով՝ իրենք զիրենք անկախ հռչակեցին Ասորոց թագաւորաց իշխանութենէն։ Ասոնցմէ մին՝ Արտաշիաս, կազմեց Մեծ Հայոց թագաւորութիւնը, ու Արտաշատ քաղաքն հիմնելով իշխանութեան ոստանն ըրաւ զայն. և թէպէտ քսան տարի թագաւորեց, բայց իր անուամբը կոխուած դրամ չկայ։ Յաղթուելով՝ գերեցաւ յԱնտիոքոս Դ եպիփանեայ։ Իսկ Զարիադրէս՝ Ծոփաց թագաւոր հռչակեցաւ. և կը հաւատարմացընէ Ստրաբոն՝ թէ իր ապստամբութեան օգնեցին Հռովմայեցիք, և մի առ մի կը թուէ այն դաւառներն՝ որոնց միանալովք իշատենուան մէջ ընդարձակութիւն առաւ նոր թագաւորութիւնը. և էին՝ բաց ի Սոֆենայ կամ Ծոփաց՝ Ակիլիսներ, Ուռմանդիտք և մասն մի փոքուն Հայոց և կատանիոյ։ Զարիադրեսի վրայ ուրիշ տեղեկութիւն մը չեն աւանդեր։ Ստրաբոն միայն կը յաւելու թէ շատ ժամանակ անցնելէն ետքը՝ իր յաջորդներէն մին, Ծոփացին Արգանէս՝ յաղթուելով նուաճեցաւ ի մեծէն Տիգրանայ. որով կրնանք հետեւընել թէ այն հարստութիւնը որոյ գլուխն եղաւ Զարիադրէս, Ծոփաց երկրին վրայ իշխեց 190 թուականէն մինչ ի 90, գրեթէ ամբողջ դար մը։

Զարիադրէս հայկական անունը Սարիաստր անուան կրնայ մօտենալ, որով կը կոչուէր մեծին Տիգրանայ որդւոց մէկը. և Սարիգիսի՝ որ ըստ Հիւսիքոսի՝ կը տրուէր պարսկային Արտեմիսի։ Պերիկնի թանգարանին մէջ գտնուած պղնձի դրամ մը՝ Զարիադրեսի կ'ընծայէ Պլաու¹, զոր իրմէ քիչ յառաջ՝ Ֆրիէտլանտէր Հայաստանի կամ Վրաց մէկ գաւառի մը վրայ իշխող անձանութ նախարարի մը կ'ենթադրէ²։ Այս հետաքննական դրամին մէկ երեսը կը նկատենք անմորուս գլուխ մը՝ կապադովկեան թագով ծածկուած, իսկ ի միւս կողմն՝ Անահիտ յոտին, աջ ձեռքովը ծաղիկ մը բարձրացընելով. ոտքին տակ երկու կծկեալ և կռնակներն իրարու տուած սփինդայք, և շուրջը այս վերտառութեամբ Δσαρ, և Ανισα Δω։— Պղնձի փոքրիկ դրամիս հակակողման այս դրոշմին հետ նմանութիւն կը գտնէ Պլաու՝ Միթրենես նախարարի ընծայուած արծաթի անվերնագիր գեղեցիկ դրամին, զոր յառաջ յիշատակեցինք։ Կարելի է որ Զարիադրեսի ընծայուած պղնձի դրամն ալ կոմանայի աստուածուհւոյն դրոշմը ըլլայ, և թերեւս նոյն քաղաքին մէջ ալ ձուլուած։ Այս ենթադրութեամբ միայն կրնայ մեկնուիլ թէ ինչո՞ւ չունի ամենեւին հանդիտութիւն մը, ոչ ոճովը և ոչ դրոշմով հայկական ուրիշ դրամոց հետ որ ընծայուած են Գսեղքսեայ, Արդիսարիսի և Տիգրանեանց։

1. Numism. Zeitschrift Վեննայի, Հատ. Թ. 104.

2. Zeitschrift für Numismatik, Հատ. Դ. (1877) 206.

Նմանապէս կրնանք հասկընալ թէ ինչո՞ւ զրուիք կրած թագը նման է կապագովկիոյ քանի մի թագաւորաց դրամներու վրայ տեսնուածին, որ կոմանայի սահմանաց մերձաւոր թագաւորութիւն մ'էր, երբ դեռ եւս իրենց իշխանութեան հետ միացուցած չէին զայդ քաղաքը: — Պլաու մեծ հանճարմտութեամբ Δσχι, անունը ամբողջացընէ ի Δσαρίαδρις = Ստրաբոնի Զարիադրիս կամ Զարիադրէս անուամբ, հայկական զ տառը թէ ծհ և թէ չ կրնար փոխադրուիլ: Երկրորդ անունը որ դրամին վրայ կը կարդացուի, Պլաու կը համարի թէ սեռականն ըլլայ Զարիադրէս թագաւորին հօրը անուան, և կ'ընթեռնու 'Αγισάδης, և ի հաւաստիս մէջ կը բերէ այլ և այլ թրակասկիւթական անուանք — σαδης վերջաւորութեամբ, օրինակ իմն Պարիսագէս Παρισάδης թագաւորին:

Զարիադրեայ դրամին մերձաւոր նմանութիւն ունի ուրիշ մ'ալ, Արիաոս կոչումն ունեցող հարստութեան մը ընծայուած. և է զըլուխ մը՝ ծածկուած կապագովկեան թագիւ՝ յաջմէ. իսկ ի հակակողմն՝ ձիաւոր յաջմէ նիզակ արձակելով. դիմացը արմաւենի. վերտառութիւնն Αριαο, իսկ ի ստորեւ Δξ: Պղնձի դրամ ի թանգարանին Պերլինի¹:

Արիաոս անուն անծանօթ հարստութեան մը տեղ՝ մարթ է կարծել թէ Զարիադրեայ անունն ըլլայ՝ քիչ մը այլափոխուած այս բարբարիկ զրոշմին վրայ: Բայց նախամեծար կը թուի ուրիշ ենթադրութիւն մը: Արիամնէս կապագովկացուց թագաւորին անուամբ՝ մեր հիմա ստորագրածին նման պզտի դրամներ կը գտնուին, բաց ի վերտառութենէն. նոյն կերպարանքն յաջակողմն, և նոյն ձիաւորը ի հակակողմն, վերտառութիւնն ալ նոյն ոճով ի վերին կողմն և ի ստորեւ. որով եթէ իրարու հետ համեմատենք, երկուքին վրայ ալ նման տարերաց պիտի հանդիպինք: Այս նմանութիւնքը նկատելով, կըրնանք հաւանականաբար այն եզրակացութեան դալ, որ ենթադրեալ արիարոսեան դրամը՝ կապագովկիոյ արիարամեան հարստութեան պըղընձի դրամն ըլլայ: Այս ենթադրութիւնը հաւատարմացընել կը թուի Ռէյնախի յիշատակած Ամուրէլի հաւաքման մէջ գտնուած դրամ մը, որ բոլորովին նման Արիարոսի ընծայուածին՝ Տիւսևա Τυάνα անունն ալ կը կրէ, որ կապագովկիոյ քաղաք մ'է, և որոյ թագաւորն էր Արիարանոս:

1. Անդ. Հատ. Է. 8.— Ռէյնախ, Երեք բագաւորութիւնք ի փոքրն Ասիա, 32: